

DOMINUS IESUS
OM AT I JESUS KRISTUS OG KIRKEN
ER DEN ENESTE OG UNIVERSELLE FRELSE

“DOMINUS IESUS”

er oversat af Ruth Plum efter Troslærekongregationens deklARATION
“DOMNUS IESUS” ON THE UNICITY AND SALVIFIC UNIVERSALITY OF
JESUS CHRIST AND THE CHURCH’ under samtidig Jævnføring med udgaver på
andre hovedsprog.

Appendix, “Om den rette brug af udtrykket Søsterkirker”
er oversat af Ruth Plum efter Troslærekongregationens notat ‘SUR L`USAGE
APPROPRIÉ DE L`EXPRESSION “ÉGLISES SOEURS” ’

Teologisk rådgiver verørende begge dokumenter er pater, dr. phil August Ziggelaar,
SJ

Dansk udgave
©ANSGARSTIFTELSENS FORLAG
København 2000
Bestillingsnummer 3044
ISBN 87-88297-79-9

INDLEDNING

1. Inden Herren Jesus steg op til himlen, har han overgivet sine disciple den opgave at forkynde evangeliet for hele verden og døbe alle folkeslag. »Gå ud i alverden og prædik evangeliet for hele skabningen. Den, der tror og bliver døbt, skal frelses; men den, der ikke tror, skal dømmes« (Mark 16,15-16). »Mig er givet al magt i himlen og på jorden. Gå derfor hen og gør alle folkeslagene til mine disciple, idet I døber dem i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn, og idet I lærer dem at holde alt det, som jeg har befaleet jer. Og se, jeg er med jer alle dage indtil verdens ende« (Matt 28,18-20; sml. Luk 24,46-48; Joh 17,18.20.21; ApG 1,8).

Kirkens universelle mission udspringer af Jesu Kristi befaling og bliver realiseret i århundredernes løb i forkyndelsen af Faderens og Sønnens og Helligåndens mysterium og af Sønnens menneskevordelses mysterium som den frelsende tildragelse for hele menneskeheden.

Det fundamentale indhold i den kristne tros bekendelse udtrykkes således: »Jeg tror på én Gud, den almægtige Fader, Himlens og jordens, alle synlige og usynlige tings skaber. Og på én Herre, Jesus Kristus, Guds enbårne søn, som er født af Faderen forud for alle tider; Gud af Gud, lys af lys, sand Gud af den sande Gud. Født, ikke skabt, af samme væsen som Faderen; ved hvem alt er skabt. Som for os mennesker og for vor frelses skyld er nedstegen fra Himlen, og har påtaget sig kød ved Helligånden af Jomfru Maria, og er blevet menneske. Han er også blevet korsfæstet for os, pint under Pontius Pilatus og begravet. Og han er opstanden på den tredje dag efter skrifterne, og opfaren til Himlen. Han sidder ved Faderens højre hånd. Og han skal komme igen med herlighed for at dømme de levende og de døde, og på hans rige skal der ikke være ende. Og på Helligånden, Herren og levendegøreren, som udgår fra Faderen, og som tillige med Faderen og Sønnen, tilbedes og forherliges, som har talt ved profeterne. Og én hellig, katolsk og apostolisk Kirke. Jeg bekender én dåb til syndernes forladelse. Og jeg venter de dødes opstandelse og livet i den tilkommende evighed.«1

2. Igennem århundrederne har Kirken med troskab forkyndt og vidnet om Jesu evangelium. Ved afslutningen af det andet årtusind er denne mission imidlertid langt fra fuldendt. 2

Derfor gælder Paulus' ord om alle døbtets missionsopgave nu mere end nogensinde: »At jeg forkynder evangeliet, giver mig ingen grund til stolthed, for jeg er tvunget til det, og ve mig, hvis jeg ikke forkynder det« (1 Kor 9,16). Dette forklarer læreembedets særlige omhu for at begrunde og støtte Kirkens evangeliseringsopgave, frem for alt i forhold til verdens religiøse traditioner. 3

Ved med en åben og positiv indstilling at overveje de værdier, som disse religiøse vidnesbyrd giver menneskeheden, fastslår Det andet Vatikankoncils erklæring om Kirkens forhold til de ikke-kristne religioner: »Den katolske Kirke forkaster intet af det, som er sandt og helligt i disse religioner. Med opmærksomhed betragter den disse handle- og levemåder, disse regler og læresætninger, som nok i meget afviger fra det, den selv fastholder og fremlægger, men som alligevel ikke så sjældent reflekterer en stråle af den sandhed, som oplyser alle mennesker«.4

I fortsættelse af denne tankegang gør Kirken i sin forkyndelse af Jesus Kristus, »vejen, sandheden og livet« (Joh 14,6), også brug af inter-religiøs dialog. En sådan dialog erstatter bestemt ikke, men ledsager snarere den *missio ad gentes*, som viser vej til »enhedens mysterium«, hvoraf »det følger, at alle mennesker, der er frelst, deltager, omend på forskellig vis, i det samme frelsens mysterium i Jesus Kristus gennem hans Ånd«.5

Inter-religiøs dialog, som er en del af Kirkens evangeliserende mission, 6 kræver en forstående holdning og et forhold med indbyrdes kendskab og gensidig berigelse i lydighed mod sandheden og med respekt for frihed7.

3. Såvel i den praktiske dialog, der foregår mellem den kristne tro og andre religiøse traditioner, som i den teoretiske uddybning af denne dialog, opstår der nye spørgsmål. Der må arbejdes med disse ved at lade forskningen betræde nye veje, fremsætte nye forslag og inspirere til handlingsmåder, der kræver omhyggelig skønsomhed. Til dette arbejde vil denne erklæring minde biskopper, teologer og alle troende katolikker om visse absolut nødvendige elementer af den kristne lære, som vil kunne hjælpe de teologiske overvejelser til at finde frem til løsninger, der stemmer overens med troens indhold og samtidig er i stand til at besvare udfordringerne fra nutidens kultur.

Erklæringens sprogbrug svarer til dens hensigt: den er ikke på en systematisk måde at behandle det mysterium, at i Jesus Kristus og Kirken er den eneste og universelle frelse, ej heller at foreslå løsninger på spørgsmål, der er emner til fri teologisk debat, men derimod igen at fremsætte den katolske tros lære på disse områder, at påpege nogle grundlæggende spørgsmål, der fortsat er åbne for uddybning, og tilbagevise specielle standpunkter, som er rigtige eller tvetydige. Derfor tager erklæringen op, hvad der er blevet lært i tidligere autoritative dokumenter fra læreembedet, for at gentage visse sandheder, der er del af Kirkens tro.

4. Kirkens bestandige missionerende forkyndelse trues i vore dage af relativistiske teorier, som vil retfærdiggøre den religiøse pluralisme, ikke blot *de facto*, men også *de jure* (eller principielt). Som en konsekvens heraf anses visse sandheder for utidssvarende, for eksempel: at Jesu Kristi åbenbaring er definitiv og fuldstændig; den kristne tros natur sammenlignet med arten af den indre overbevisning i andre

religioner; Den hellige Skriffs bøgers inspiration; den personlige enhed mellem Det evige Ord og Jesus fra Nazaret; enheden af det menneskevordne Ords og Helligåndens frelsesorden; det mysterium at i Jesus Kristus er den eneste og universelle frelse; Kirkens universelle frelsesformidling, at Guds rige, Kristi rige og Kirken - samtidigt med at man erkender forskellen - er uadskillelige; og at Kristi ene Kirke eksisterer selvstændigt i Den katolske Kirke. Rødderne til disse opfattelser findes i visse forudsætninger både af filosofisk og teologisk art, som står i vejen for forståelsen og anerkendelsen af den åbenbarede sandhed. Nogle af dem skal nævnes: overbevisningen om, at den guddommelige sandhed er umulig at fatte og uudsigelig selv gennem den kristne åbenbaring; den relativistiske holdning over for sandheden, hvorefter et, der er sandt for nogle, ikke vil være det for andre; den radikale modsætning, der antages at eksistere mellem Vestens logiske tankesæt og Østens symbolske måde at tænke på; den subjektivism, som, fordi den betragter fornuften som den eneste kilde til viden, »har mistet evnen til at rette sit blik til højderne og ikke har turdet hæve sig til sandheden om tilværelsen«;⁸ vanskeligheden ved at forstå og acceptere, at der findes definitive og eskatologiske begivenheder i historien; den metafysiske udhuling af Den evige Logos' historiske menneskevordelse, som reduceres til en blot tilsynekomst af Gud i historien; eklekticismen hos en, der i teologisk forskning ukritisk opsuger ideer fra forskellige filosofiske og teologiske strømninger uden hensyn til deres logik, systematiske sammenhæng eller forenelighed med den kristne sandhed; endelig tilbøjeligheden til at læse og tolke Den hellige Skrift uden hensyntagen til Kirkens tradition og læreemбе. d fra sådanne forudsætninger, som kan antage forskellige nuancer, bliver der udviklet visse teologiske forslag - undertiden præsenteret som påstande og undertiden som hypoteser - hvori en kristne åbenbaring og Jesu Kristi og Kirkens mysterium mister deres karakter af absolut sandhed om universel frelse, eller i det mindste kastes der en skygge af tvivl og usikkerhed over dem.

I. JESU KRISTI ÅBENBARINGS FYLDE OG UIGENKALDELIGHED

5. For at afhjælpe denne relativistiske mentalitet, der breder sig mere og mere, er det nødvendigt først og fremmest at bekræfte, at Jesu Kristi åbenbaring er definitiv og fuldstændig. Det må nemlig tros fast, at i Jesu Kristi, Guds menneskevordne Søns mysterium, i ham, der er »vejen, sandheden og livet« (Joh 14,6), er den fulde åbenbaring af den guddommelige sandhed givet. »Ingen kender Sønnen undtagen Faderen, og ingen kender Faderen undtagen Sønnen og den, som Sønnen vil åbenbare ham for« (Matt 11,27). »Ingen har nogensinde set Gud; den Enbårne, som selv er Gud, og som er i Faderens favn, han er blevet hans tolk« (Joh 1,18). »For i ham bor hele guddomsfylden i kød og blod, og i ham, som er hoved for al magt og myndighed, er I blevet fyldt med den« (Kol 2,9-10).

I troskab mod Guds ord lærer Det andet Vatikankoncil: »Den inderste sandhed, som dermed er åbenbaret for os om Gud og om menneskets frelse, lyser klart i Kristus, som både er formidleren og fylden af hele åbenbaringen«⁹.

Og det siges endvidere præciserende, »Jesus Kristus, det menneskevordne Ord, sendt som 'menneske blandt mennesker' 'taler Guds ord' (Joh 3,34) og fuldfører det frelsesværk, som Faderen har betroet ham (sml. Joh 5,36; 17,4). Den, der ser ham, har også set Faderen (sml. Joh 14,9). Det er derfor ham, der ved hele sit nærvær og ved åbenbarelsen af sig selv, ved sine ord og gerninger, tegn og mirakler, men især ved sin død og herlige opstandelse fra de døde, og til sidst ved at udsende sandhedens Ånd, fuldender åbenbaringen og bekræfter den ved det guddommelige vidnesbyrd... Derfor vil den kristne frelsesorden, som den nye og endelige pagt, aldrig forgå; ingen ny offentlig åbenbaring er i vente før Vor Herre Jesu Kristi herlige tilsynekomst (sml. Tim 6,14; Tit 2,13) «.¹⁰

Således minder rundskrivelsen »Redemptoris missio« endnu engang Kirken om dens opgave at forkynde evangeliet som hele sandheden. »I dette sin åbenbarings definitive ord har Gud givet sig selv til kende på højeste vis. Gud har åbenbaret menneskeheden, hvem han er. Denne Guds definitive selvåbenbaring er den dybeste grund til, at Kirken i selve sin natur er missionerende. Den kan ikke gøre andet end forkynde evangeliet, det vil sige fylden af den sandhed om sig selv, som Gud har givet til kende for os«.11

Det er derfor kun Jesu Kristi åbenbaring, der i vor historie »indfører en universel og definitiv sandhed, som bevæger menneskets tanker til uophørlig anstrengelse«.12

6. Teorien om, at Jesu Kristi åbenbaring er ufuldstændig eller mangelfuld og endvidere komplementær til den, der findes i andre religioner, er derfor i modsætning til Kirkens tro. Til grund for denne opfattelse ligger den idé, at sandheden om Gud ikke kan fattes og udtrykkes i sin helhed og fuldstændighed af nogen historisk religion, heller ikke af kristendommen og heller ikke engang af Jesus Kristus.

Denne opfattelse er i fuldstændig modstrid med de forud citerede trosudsagn, ifølge hvilke den hele og definitive åbenbaring af Guds frelsesmysterium er givet i Jesus Kristus. Derfor har Jesu ord, gerninger og hele hans historiske eksistens, skønt begrænset som menneske lige realiteter, ikke desto mindre som deres ophav det menneskevordne Ords guddommelige person, som er »sand Gud og sandt menneske«.13

Derfor ejer de i sig selv den definitive og komplette åbenbaring af Guds frelsesvej, selv om dybden af det guddommelige mysterium i sig selv forbliver transcendent og uudtømmeligt. Sandheden om Gud ophæves og reduceres ikke, fordi den udtales i menneskeligt sprog; den forbliver derimod enestående, fuldstændig og komplet, fordi han, som taler og handler, er Guds menneskevordne Søn. Derfor kræver troen, at vi bekender, at Ordet, der blev kød, i hele sit mysterium, der strækker sig fra menneskevordelse til herliggørelse, er kilden, omend i delagtighed med Faderen, men dog virkelig, så vel som opfyldelsen af hele åbenbaringen af Guds frelse til menneskeheden, 14 og at Helligånden, som er Kristi Ånd, vil belære apostlene og gennem dem hele Kirken til alle tider om »hele sandheden« (Joh 16,13).

7. Det rigtige svar på Guds åbenbaring er »troslydigheden« (Rom 16,26; sml. Rom 1,5; 2 Kor 10,5-6), hvorved mennesket frivilligt betror hele sit jeg til Gud, »idet det underkaster sig fuldstændigt, både hvad angår intellekt og vilje, og frivilligt siger ja til denne åbenbaring«.15

Tro er en nådens gave. »Denne tro er, hvis Guds nåde både går forud for og stadig ledsager menneskets indsats, kun mulig ved Helligåndens indre bistand, der bevæger hjertet og omvender det til Gud, åbner forstandens øjne og skænker alle den indre glæde, der består i at acceptere og tro sandheden«.16

Troslydighed medfører accept af sandheden af Kristi åbenbaring, der er garanteret af Gud, som er sandheden selv: 17 »Tro er først og fremmest et menneskes personlige troskab mod Gud. Samtidigt og uadskilleligt derfra er et frit samtykke til hele den sandhed, som Gud har åbenbaret«.18

Tro som »en Guds gave« og som »en overnaturlig dyd indgydt af ham«,19 medfører derfor en dobbelt tilslutning til Gud, der åbenbarer, og til den sandhed, som han

åbenbarer, på grund af den tillid, som man har til ham, der taler. Derfor »må vi ikke tro på nogen anden end Gud: Faderen, Sønnen og Helligånden«.20 Derfor må man bestemt holde fast ved forskellen mellem teologal [den af den treenige Gud åbenbarede] tro og overbevisningen i de andre religioner. Mens tro er accepten i nåde af den åbenbarede sandhed, der »gør det muligt at trænge ind i mysteriet på en måde, som tillader os at forstå det i sammenhæng«,21 så er den indre overbevisning i de andre religioner den sum af erfaring og indsigt, der udgør den menneskelige rigdom af visdom og religiøsitet, som mennesket i sin søgen efter sandhed har fattet og handlet ud fra i sit forhold til Gud og det absolutte. 22

I den aktuelle teologiske overvejelse er man ikke altid opmærksom på denne forskel. Således identificeres den teologale [den af den treenige Gud åbenbarede] tro ofte med den indre overbevisning i de andre religioner, som er religiøs erfaring, der stadigt søger efter den absolutte sandhed og stadigt mangler at give sit samtykke til Gud, der åbenbarer sig selv. Dette er en af grundene til tendensen til at reducere forskellene mellem kristendom og de andre religioner eller endog at lade dem forsvinde.

8. Der fremsættes også en hypotese om den inspirerede værdi af andre religioners hellige skrifter. Det må ganske vist erkendes, at der er mange elementer i disse tekster, som faktisk er redskaber, hvormed talløse mennesker gennem århundrederne har været og stadigt er i stand til at nære og opretholde deres gudsforhold. Således, som det er bemærket ovenfor, lærer Det andet Vatikankoncil med hensyn til de andre religioners skikke, regler og lære, at disse, som nok på mange måder afviger fra, hvad Kirken selv fastholder og fremlægger, »alligevel ikke så sjældent reflekterer en stråle af den sandhed, som oplyser alle mennesker«. 23

Kirkens tradition forbeholder imidlertid betegnelsen inspirerede skrifter for Det gamle og Det nye Testaments kanoniske bøger, fordi de er inspirerede af Helligånden. 24

I efterfølgelse af denne tradition konstaterer Det andet Vatikankoncil i Konstitutionen om Åbenbaringen: »Vor hellige Moder, Kirken, anser nemlig Det gamle og Det nye Testaments bøger i deres helhed og i alle deres dele, ifølge den apostolske tro, for hellige og kanoniske, fordi de er blevet nedskrevet under Helligåndens inspiration (sml. Joh 20,31; 2 Tim 3,16; 2 Pet 1,19-21; 3,15-16) 7

og dermed har Gud som forfatter, og fordi de er blevet overgivet til Kirken som sådanne«. 25

»Vi

må erkende, at Den hellige Skrifts bøger urokkeligt, trofast og uden fejl-tagelse lærer den sandhed, som Gud med henblik på vor frelse har ønsket skulle nedskrives i disse hellige skrifter.«

26

Gud, som ønsker at kalde alle folkeslag til sig i Kristus og at meddele dem sin åbenbaring og kærlighed, gør sig imidlertid »nærværende på mange måder ikke blot over for enkelte mennesker, men også over for hele folkeslag gennem deres åndelige rigdomme, hvoraf deres religioner er det vigtigste og væsentligste udtryk, også når de indeholder 'defekter, util-strækkeligheder og fejltagelser'«.

27

Derfor modtager de andre religioners hellige bøger, der faktisk leder og nærer deres tilhængeres liv, de elementer af godhed og nåde, som de indeholder, fra Kristi mysterium.

II. LOGOS, SOM BLEV MENNESKE, OG HELLIGÅNDEN I FRELSENS GERNING

9. I nutidens teologiske overvejelser bliver Jesus fra Nazaret ofte betragtet som en særlig, begrænset, historisk skikkelse, som har åbenbaret det guddommelige ikke på en måde, der er eksklusiv, men på en måde, der er komplementær med andre åbenbarende og frelsende skikkelser. Guds uendelige, absolutte og ultimative mysterium skulle herefter give sig til kende over for menneskeheden på mange måder og i mange historiske skikkelser. Jesus fra Nazaret skulle være en af disse. Mere konkret skulle Jesus for nogle være et af de mange ansigter, som Logos i tidens løb havde antaget for at meddele sig til menneskeheden på en frelsende måde.

For at begrunde så vel den kristne frelses universalitet som, at den religiøse pluralisme er en kendsgerning, er det endvidere blevet foreslået, at der foruden Det menneskevordne Ords frelsesorden eksisterer en Det evige Ords frelsesorden, som er gyldig også uden for Kirken og uden forbindelse med den. Denne skulle have en større universel værdi end den første, som er begrænset til de kristne, skønt Gud i højere grad skulle være nærværende i denne.

10. Disse teser er i dyb modstrid med den kristne tro. Man må tro fast på, at Jesus fra Nazaret,

Marias søn, og han alene, er Faderens Søn og Ord. Ordet, der »var i begyndelsen hos Gud«

(Joh 1,2), er det samme, som det, der »blev kød« (Joh 1,14). I Jesus, »Kristus, den levende

Guds Søn« (Matt 16,16) alene, »bor hele guddomsfylden i kød og blod« (Kol 2,9).

Han er »den

Enbårne, som selv er Gud, og som er i Faderens favn« (Joh 1,16), han er »den elskede Søn... i

ham har vi forløsningen... I ham besluttede hele guddomsfylden at tage bolig og ved ham

forsoner alt med sig, på jorden som i himlene, ved at stifte fred ved hans blod på korset« (Kol

1,13-14.19-20).

Tro mod Den hellige Skrift og med tilbagevisning af urigtige og afsvækkende tolkninger definerede Det første Koncil i Nicaea højtideligt: »Jesus Kristus, Guds enbårne Søn, som er født af Faderen, af samme væsen som Faderen, Gud af Gud, lys af lys, sand Gud af den sande Gud, født ikke skabt, af samme væsen som Faderen, ved hvem alt er skabt, både i himlen og på jorden. Som for os mennesker og for vor frelses skyld er nedstegen fra himlen og har påtaget sig kød og blev menneske, led og er opstanden på den tredje dag, opfor til himlen og skal komme igen for at dømme de levende og de døde«.

28

I overensstemmelse med kirke-fædrenes lære bekendte Koncilet i Chalcedon også: »Den ene og samme Søn, vor Herre Jesus Kristus, lige fuldkommen i guddommelighed og i menneskelighed, sand Gud og sandt menneske... af samme væsen som Faderen i guddommelighed og af samme væsen som os i menneskelighed..., født af Faderen før tidernes begyndelse i guddommelighed og i disse sidste dage for os og vor frelse født i menneskelighed af Maria, Guds Jomfrumoder«.

29

Det andet Vatikankoncil bekræfter, at Kristus »den nye Adam... 'den usynlige Guds billede' (Kol 1,15) er Kristus det fuldkomne menneske, der gengiver Adams børn den lighed med Gud, som den første synd har fordunklet... Som et uskyldigt lam fortjente han livet for os ved frivilligt at udgyde sit eget blod. I ham har Gud forsonet os både med sig selv og med hinanden. Han har udfriet os af djævelens og syndens trældom, for at enhver af os sammen med apostlen kan sige: 'Guds Søn elskede mig og gav sig selv hen for mig' (Gal 2,20)«.

30

Hvad dette angår, har Johannes Paul II udtrykkeligt erklæret: »At indføre nogen som helst adskillelse mellem Ordet og Jesus Kristus er i modstrid med den kristne tro... Jesus er det Ord, som blev kød - én enkelt og udelelig person... Kristus er ingen anden end Jesus fra Nazaret; han er Guds Ord, som blev menneske for at frelse alle... Når vi er i færd med at opdage og påskønne de mangfoldige gaver - især de åndelige rigdomme - som Gud skænker ethvert folk, kan vi ikke adskille disse gaver fra Jesus Kristus, som er centrum i Guds frelsesplan«.

31

Det er ligeledes i modstrid med den katolske tro at indføre en adskillelse mellem selve Ordets

frelsesvirke og det menneskevordne Ords. Med menneskevordelsen foretages alle Guds Ords

frelsende handlinger altid i enhed med den menneskenatur, som han har antaget for alle

menneskers frelse. Det ene subjekt, som virker i de to naturer, den menneskelige og den gud-dommelige,

er Ordets ene og eneste person.

32

Derfor er den teori, som også efter menneskevordelsen vil tillægge Logos som sådan i hans

guddommelighed en frelsesvirke, der udøves »foruden« eller »udover« Kristi menneske-lighed,

uforenelig med Kirkens tro.

33

11. På lignende måde må man tro fast på, at der kun findes en eneste frelsesorden, der er villet

af den treenige Gud, hvis kilde og centrum er mysteriet om det menneskevordne Ord, som er

formidler af den guddommelige nåde på skabningens og forløsningens plan (sml. Kol 1,15-20),

han, der sammenfatter alt (sml. Ef 1,10), han, »som er blevet visdom for os fra Gud, både

retfærdighed, hellighed og forløsning« (1 Kor 1,30). Kristi mysterium har sin egen indre enhed,

som strækker sig fra det evige valg i Gud til parusien [Kristi genkomst]: Faderen har før

verdens skabelse »i ham udvalgt os til at stå hellige og uden fejl for hans ansigt i kærlighed«

(Ef 1,4). »I ham har vi også fået del i arven, vi som var forudbestemte dertil ved Guds

beslutning; for han gennemfører alt efter sin viljes forsæt« (Ef 1,11); »For dem, han forud har

kendt, har han også forud bestemt til at formes efter sin søns billede, så at han er den førstefødte

blandt mange brødre: Og dem, som han forud har bestemt, har han også kaldet, og dem, han har

kaldet, har han også gjort retfærdige, og dem, han har gjort retfærdige, har han også herliggjort«

(Rom 8,29-30).

Kirkens læreembede bekræfter, trofast mod den guddommelige åbenbaring, at Jesus Kristus er

den universelle formidler og forløser. »Guds Ord, ved hvem alt er skabt, er nemlig selv blevet

kød for som et fuldkomment menneske at frelse alle mennesker og sammenfatte alt under ét.

Herren ... er den, som Faderen oprejste fra de døde, ophøjede og satte ved sin højre hånd, og

indsatte som dommer over alle levende og døde«.

34

Denne frelsesformidling indebærer også, at

Kristi, den evige ypperstepræsts, offer er det eneste forløsende (sml. Heb 6,20; 9,11; 10,12-14).

12. Der er også dem, der fremsætter hypotesen om en Helligåndens frelsesorden af en mere universel karakter end det korsfæstede og opstandne menneskevordne Ords. Denne påstand er også i modsætning til den katolske tro, der tværtimod betragter Ordets frelsende menneske-10 vordelse som en trinitarisk begivenhed. I Det nye Testamente udgør Jesu, Det menneske-vordne Ords, mysterium stedet for Helligåndens nærvær så vel som princippet for Åndens udgydelse over menneskeheden, ikke blot i den messianske tid (sml. ApG 2,32-36; Joh 7,39; 20,22; 1 Kor 15,45), men også inden hans komme i historien (sml. 1 Kor 10,4; 1 Pet 1,10-12). Det andet Vatikankoncil har på ny mindet Kirkens trosbevidsthed om denne fundamentale sandhed. Ved at forelægge Faderens frelsesplan for hele menneskeheden forbinder Koncilet Kristi mysterium fra dets første begyndelse tæt med Åndens.

35

Hele Jesu Kristi, Hovedets, gerning med at bygge Kirken i århundredernes løb, betragtes som en handling, han udfører i fællesskab med sin Ånd.

36

Desuden strækker Jesu Kristi frelsende handling, med og gennem hans Ånd, sig ud over Kirkens synlige grænser til hele menneskeheden. Koncilet fastslår, idet det taler om påskemysteriet, hvori Kristus allerede nu knytter den troende til sig i Ånden på en levende måde og giver den håb om opstandelse: »Alt dette gælder dog ikke kun for kristne, men også for alle mennesker af god vilje, i hvis hjerte nåden virker på usynlig vis. Eftersom Kristus døde for alle, og alle mennesker til syvende og sidst har et fælles kald, der er guddommeligt, må vi fastholde, at Helligånden tilbyder ethvert menneske muligheden for at blive forenet med påskens mysterium på en måde, som kun Gud kender«.

37

Derfor er forbindelsen tydelig mellem det menneskevordne Ords og Åndens frelsesmysterium. Ånden virkelig gør den menneskevordne Søns frelsende indflydelse i alle de af Gud til et eneste mål kaldede menneskers liv, både de mennesker, der historisk gik forud for Ordets menneskevordelse, og de, der lever efter hans komme i historien: Faderens Ånd, der er skænket i rigt mål af Sønnen, giver liv til alle (sml. Joh 3,34). Således har Kirkens læreemбеde for nylig klart og tydeligt mindet om den sandhed, at der kun findes én eneste guddommelig frelsesorden: »Åndens nærvær og virksomhed påvirker ikke blot enkelte mennesker, men også samfund og

historie, folkeslag, kulturer og religioner... Den opstandne Kristus virker 'i menneskenes hjerter ved sin Ånds kraft'... Igen er det Ånden, der sår 'ordets sæd', der er til stede i forskellige traditioner og kulturer og forbereder dem til fuld modning i Kristus«.

38

Samtidig med, at læreembedet anerkender Åndens frelseshistoriske funktion i hele universets og menneskeheds historie,

39

præciserer læreembedet: »Det er den samme Ånd, som virkede ved menneskevordelsen og i Jesu liv, død og opstandelse, og som virker i Kirken. Ånden er derfor

ikke et alternativ til Kristus og udfylder heller ikke en slags tomrum, som undertiden fejlagtigt

antages at eksistere mellem Kristus og Logos. Hvad Ånden end bevirker i menneskers hjerte og

i folkeslagenes historie, i kulturer og religioner tjener som en forberedelse til evangeliet og kan

kun forstås i relation til Kristus, Ordet, som blev kød ved Helligåndens kraft, for 'som det

fuldkomne menneske skulle han frelse alle og sammenfatte alt i ét'«.

40

Helligåndens virke foregår altså ikke udenfor eller parallelt til Kristi virke. Der eksisterer kun

den treenige Guds frelsesorden, som bliver virkeliggjort i Guds Søns menneskevordelse, død

og opstandelse, gjort nærværende ved Helligåndens samarbejde og udstrakt i sin frelses-betydning

til hele menneskeheden og til universet. »Ingen kan derfor komme i forbindelse med Gud undtagen gennem Kristus ved Helligåndens medvirken«.

41

III. JESU KRISTI FRELSEMYSTERIUM ER DET ENESTE OG UNIVERSELLE

13. Man har også gentagne gange fremsat en tese, der benægter, at Jesu Kristi mysterium er det

eneste til frelse for alle. En sådan anskuelse har intet bibelsk grundlag. Faktisk må der tros fast

på sandheden om Jesus Kristus, Guds Søn, Herre og den eneste Frelser, som gennem sin

menneskevordelse, død og opstandelse bragte frelseshistorien til fuldendelse, og at den i ham

har sin fylde og sit centrum, og at dette er et konstant element af Kirkens tro.

Det nye Testamente bevidner klart dette: »Faderen har sendt sin Søn som verdens Frelser« (1

Joh 4,14); »Se, dér er Guds lam, som bærer verdens synd« (Joh 1,29). I sin tale til Sanhedrin

erklærer Peter for at retfærdiggøre helbredelsen i Jesu navn af en mand, der var lam fra fødslen

(sml. ApG 3,1-8): »Der er ikke frelse i nogen anden, ja, der er ikke givet mennesker noget andet

navn under himlen, som vi kan blive frelst ved« (ApG 4,12). Den samme apostel siger desuden,

at Jesus Kristus »er alles Herre«, af Gud bestemt til »dommer over levende og døde«, og at følgelig »enhver, som tror på ham, skal få syndsforladelse ved hans navn« (ApG 10,36.42.43). Paulus skriver til menigheden i Korinth: »For vel er der såkaldte guder både i himlen og på jorden - der er jo så mange guder og så mange herrer. Men for os er der kun én Gud, Faderen; fra ham er alle ting, og vi til ham. Og for os er der kun én Herre, Jesus Kristus; ved ham er alle ting, og vi ved ham« (1 Kor 8,5-6). Yderligere bekræfter apostlen Johannes, at »således elskede Gud verden, at han gav sin enbårne Søn, for at enhver, som tror på ham, ikke skal

12
fortabes, men have evigt liv. For Gud sendte ikke sin Søn til verden for at dømme verden, men for at verden skal frelses ved ham« (Joh 3,16-17). I Det nye Testamente er Guds universelle frelsesvilje tæt knyttet til Kristi ene og eneste formidling: Gud »vil, at alle mennesker skal frelses og komme til erkendelse af sandheden. For der er én Gud og én formidler mellem Gud og mennesker, mennesket Kristus Jesus, som gav sig selv som løsesum for alle« (1 Tim 2,4-6). Det var i bevidstheden om denne enestående universelle frelsesgave, der tilbydes af Faderen gennem Jesus Kristus i Helligånden (sml. Ef 1,3-4), at de første kristne vendte sig til det jødiske folk, idet de henviste til den opfyldelse af frelsen, der gik ud over loven, og med den samme viden trådte de frem over for deres tids hedenske verden, der stræbte efter frelse gennem en mangfoldighed af frelsende guder. Denne troens arv har Kirkens læreembede igen mindet om: »Kirken tror, at Kristus, der døde og opstod for alle (sml. 2 Kor 5,15), skænker mennesket lys og kraft ved sin Ånd, for at det kan leve op til sit høje kald; der er ikke under himlen givet mennesker noget andet navn, hvorved de kan frelses (sml. ApG 5,15). Kirken tror også, at nøglen til, midtpunktet for og hensigten med hele menneskehedens historie skal findes hos dens Herre og Mester«.

42

14. Det må derfor tros fast som en af den katolske tros sandheder, at den treenige Guds universelle frelsesvilje tilbydes og fuldendes én gang for alle i Guds Søns menneskevordelses, døds og opstandelses mysterium. Teologien opfordres i dag til, under hensyntagen til denne trosartikel, i dens overvejelse af

andre religiøse erfaringer og deres betydning i Guds frelsesplan at udforske, om og hvordan

andre religioners skikkelser og positive elementer kan falde inden for den guddommelige

frelsesplan. I dette arbejde har teologisk forskning et vidtstrakt arbejdsområde under

læreembedets ledelse. Det andet Vatikankoncil har nemlig fastslået, at: »således udelukker

Forløserens enestående stilling som mellemmand ikke, men fremkalder hos skabningerne

snarere en medvirken, som på forskellig måde har sit udspring i denne ene kilde«. 43

Det et

nødvendigt nærmere at udgrunde betydningen af denne formidling, som vi deltager i. Det må

altid forblive i overensstemmelse med princippet om, at Kristus er den eneste formidler:

»Skønt andre former for mellemkomst af forskellige arter og grader, som man kan få del i, ikke

er udelukkede, får de kun betydning og værdi ud fra Kristi egen mellemkomst, og de kan ikke

opfattes som komplementære eller parallelle til hans«. 44

44

Derfor ville de løsninger, der foreslår 13

et guddommeligt frelsesvirke uden for Kristi eneste formidling, være i modstrid med kristen og

katolsk tro.

15. Ikke sjældent foreslås det, at teologien burde undgå at benytte udtryk som »eneste«,

»universel« og »absolut«, som giver indtryk af, at der lægges alt for stort eftertryk på

betydningen og værdien af frelsesbegivenheden ved Jesus Kristus i forhold til de andre

religioner. I virkeligheden er et sådant ordvalg kun et udtryk for troskab over for åbenbaringen,

fordi det fremgår af selve troens kilder. Fra begyndelsen af har de troendes samfund tilkendt

Jesus en sådan betydning for frelsen, at han alene, som Guds Søn, der blev menneske, korsfæstet

og er opstået, på grund af den sendelse, han har fået af Faderen, og i Helligåndens kraft har den

opgave at skænke åbenbaringen (sml. Matt 11,27) og guddommeligt liv (sml. Joh 1,12; 5,25-26;

17,2) til hele menneskeheden og til hvert enkelt menneske.

I denne forbindelse kan og må man sige, at Jesus Kristus har en betydning og værdi for

menneskeslægten og dens historie, som er unik og enestående, særegen for ham alene, eksklusiv,

universel og absolut. Jesus er nemlig Guds Ord, der blev menneske for alles frelse.

For at

udtrykke denne trosbevidsthed, lærer Det andet Vatikankoncil: »Guds Ord, ved hvem alt er

skabt, er nemlig selv blevet kød for som et fuldkomment menneske at frelse alle mennesker og sammenfatte alt under ét. Herren er den menneskelige histories endemål, det punkt som historien og civilisationen konvergerer imod, menneskeslægtens midtpunkt, alle hjerters glæde og længslers opfyldelse. Han er den, som Faderen oprejste fra de døde, ophøjede og satte ved sin højre hånd, og indsatte som dommer over alle levende og døde«.

45
»Det er netop dette unikke ved Kristus, der giver ham en absolut og universel betydning, hvorved han, samtidig med at han hører med til historien, forbliver historiens midtpunkt og mål: 'Jeg er Alfa og Omega, den første og den sidste, begyndelsen og enden' (Åb 22,13)«.

46
IV. KIRKEN ER DEN ENESTE OG EN ENHED
16. Herren Jesus, den eneste Frelser, oprettede ikke blot et fællesskab af disciple, men indstiftede Kirken som et frelsesmysterium: han er selv i Kirken og Kirken er i ham (sml. Joh 15,1ff; Gal 3,28; Ef 4,15-16; ApG 9,5). Derfor hører Kristi frelsesmysteriums fylde også til Kirken, som er uadskilleligt forbundet med sin Herre. Thi Jesus Kristus fortsætter sit nærvær og sit frelsesværk i Kirken og ved hjælp af Kirken (sml. Kol 1,24-27),

47
som er hans legeme (sml. 1 Kor 12,12-13.27; Kol 1,18).

48
Ligesom et levende legemes hoved og lemmer, skønt ikke identiske, er uadskillelige, således kan Kristus og Kirken hverken forveksles eller adskilles, og udgør en enkelt »hel Kristus«.

49
Denne uadskillelighed udtrykkes i Det nye Testamente også ved analogien med Kirken som Kristi brud (sml. 2 Kor 11,2; Ef 5,25-29; Åb 21,2.9).

50
I sammenhæng med at Jesu Kristi frelsesformidling er den eneste og universelle, må det, at Kristus har grundlagt én eneste Kirke, derfor også fast tros som en af den katolske tros sandheder. Ligesom der kun er én eneste Kristus, eksisterer der kun ét eneste Kristi legeme, én eneste Kristi brud: »én eneste katolsk og apostolisk kirke«.

51
I overensstemmelse med katolsk tro indebærer Herrens løfter, om at han aldrig vil forlade sin Kirke (sml. Matt 16,18; 28,20), og at han vil lede den med sin Ånd (sml. Joh 16,13), desuden, at Kirken vil bevares som den eneste ene i sin enhed - ligesom alt andet, der hører til Kirkens fuldstændighed.

52

Den katolske troende er forpligtet til at bekende, at der er en historisk kontinuitet - der har sin rod i den apostoliske succession

53

- mellem den Kirke, der er grundlagt af Kristus, og Den katolske Kirke: »Dette er Kristi ene Kirke,... som vor Frelser efter sin opstandelse overgav til

Peter at vogte (sml. Joh 21,17), og hvis udbredelse og styre han betroede ham og de øvrige

apostle (sml. Matt 28,18ff), og som han for evigt rejste som sandhedens søjle og grundvold

(sml. 1 Tim 3,15). Denne Kirke, som er grundlagt og indrettet som et samfund i denne verden,

eksisterer [subsistit in] konkret i Den katolske Kirke, der er styret af Peters efterfølger og

biskopperne i forening med ham«.

54

Med udtrykket »subsistit in« har Det andet Vatikankoncil

villet bringe to læresætninger i harmoni, på den ene side, at Kristi Kirke, trods de splittelser,

der eksisterer blandt kristne, kun vedbliver med at eksistere fuldstændigt i Den katolske Kirke,

og at på den anden side »flere elementer af helliggørelse og sandhed findes uden for dens

rammer«,

55

det vil sige, i de kirker og kirkelige samfund, der ikke er i fuldt fællesskab med Den katolske Kirke.

56

Med hensyn til disse er det nødvendigt at holde fast ved, at deres »kraft hidrører fra selve den nådens og sandhedens fylde, som er blevet betroet Den katolske Kirke«.

57

17. Der findes altså én eneste Kristi Kirke, som eksisterer i Den katolske Kirke, ledet af Peters

efterfølger og af de biskopper, der er i samfund med ham.

58

De kirker, der, skønt de ikke står i

fuldkomment fællesskab med Den katolske Kirke, forbliver forbundet med den ved hjælp af de

tætteste bånd, det vil sige med den apostoliske succession og den gyldige eukaristi, er ægte

delkirker.

59

Derfor er Kristi Kirke nærværende og virksom også i disse kirker, selv om de 15 mangler fuldt fællesskab med Den katolske Kirke, fordi de ikke accepterer den katolske lære

om primatet, som, ifølge Guds vilje, biskoppen af Rom objektivt besidder og udøver over hele

Kirken.

60

Derimod er de kirkelige samfund, som ikke har bevaret det gyldige episkopat og det

eukaristiske mysteriums oprindelige og fulde indhold,

61

ikke kirker i egentlig forstand;

imidlertid er de, som er døbt i disse samfund, ved dåben indlemmede i Kristus og er således i

et vist, omend ufuldstændigt, fællesskab med Kirken.

62

Dåben sigter nemlig mod den fulde

udfoldelse af livet i Kristus, ved den fuldstændige bekendelse af troen, eukaristien og fuldt

fællesskab i Kirken.

63

»De troende kristne har derfor ikke lov til at forestille sig, at Kristi Kirke ikke er mere end en

samling - skønt delt dog på en eller anden måde én - af kirker og kirkelige samfund; det står

dem ingenlunde frit for at mene, at i vore dage eksisterer Kristi Kirke intetsteds mere virkeligt

og skal blot betragtes som et mål, som alle kirker og kirkelige samfund må stræbe efter at nå«.

64

Faktisk, »den allerede givne Kirkes elementer findes i deres fylde i Den katolske Kirke og uden

denne fylde i de andre fællesskaber«.

65

»På samme måde er de selvsamme kirker og

kirkesamfund, skønt vi tror, de lider af mangler, ingenlunde berøvet betydning og vægt i frelsens

mysterium. For Kristi Ånd har nemlig ikke vægret sig ved at bruge dem som midler til frelse,

midler, hvis kraft hidrører fra selve den nådens og sandhedens fylde, som er blevet betroet Den

katolske Kirke.«

66

Den manglende enhed blandt kristne er bestemt et sår for Kirken; dog ikke i den forstand, at den

er berøvet sin enhed, men »ved at det hindrer dens fulde virkeliggørelse af dens universalitet i

historien«.

67

V. KIRKEN: GUDS RIGE OG KRISTI RIGE

18. Det er Kirkens mission »at forkynde Kristi og Guds rige og... grundlægge det i alle

folkeslag, og den udgør dette riges spire og begyndelse på jorden.«

68

På den ene side er Kirken

»et sakramente, dvs. et tegn og redskab for den inderlige forening med Gud og for hele

menneskeslægtens enhed.«

69

Derfor er den tegn på og redskab for riget; den er kaldet til at

forkynde og oprette riget. På den anden side er Kirken et folk, som er »samlet af Faderens,

Sønnens og Helligåndens enhed«,

70

den er derfor »Kristi rige, der allerede er til stede i 16 mysteriet«

71

og udgør dets spire og begyndelse. Guds rige har en eskatologisk dimension: det er en i tiden nærværende virkelighed, men dets fulde virkeliggørelse vil først indtræffe med

historiens afslutning eller fuldbyrkelse.

72

Der kan ikke af de bibelske tekster og kirkefædrenes udsagn eller det kirkelige læreembedes dokumenter udledes et utvetydigt betydningsindhold af udtrykkene Himmeriges rige, Guds rige og Kristi rige. Det samme gælder deres forhold til Kirken, som i sig selv er et mysterium, der ikke kan rummes fuldstændigt i et menneskeligt begreb. Derfor kan der tillades forskel-lige teologiske forklaringer på disse udtryk. Imidlertid kan ingen af disse mulige forklaringer på nogen måde benægte den intime forbindelse mellem Kristus, riget og Kirken eller tømme den for dens indhold. Faktisk kan det Guds rige, som vi kender fra åbenbaringen »ikke frigøres hverken fra Kristus eller fra Kirken... Hvis Guds rige adskilles fra Jesus, er det ikke længere det Guds rige, som han forkyndte. Resultatet er en forvrængning af Guds riges betydning, som risikerer at forvandles til et rent menneskeligt eller ideologisk mål, og en forvrængning af Kristi identitet, så han ikke længere fremtræder som den Herre, hvem alle ting en dag skal være underlagt (sml. 1 Kor 15,27). På samme måde må man heller ikke adskille Guds rige fra Kirken. Det er rigtigt, at Kirken ikke er et mål i sig selv, for den er henordnet til Guds rige, som den er såsæd, tegn og redskab for. Alligevel er Kirken, skønt den vedbliver at være forskellig fra Kristus og Guds rige, uløseligt forbundet med begge«.

73

19. At bekræfte det uadskillelige forhold mellem Kirken og Guds rige er ikke at ignorere den kendsgerning, at Guds rige - selv om det betragtes i dets historiske fase - ikke identificeres med Kirken i dens synlige og sociale virkelighed. Man må nemlig ikke udelukke »Kristi og Åndens virke uden for Kirkens synlige grænser«. Derfor må man altid huske på, at »Guds rige angår alle: det enkelte menneske, samfundet og hele verden. At arbejde for Guds rige betyder at anerkende og fremme den guddommelige dynamik, som er til stede i menneskenes historie og

forvandler den. At opbygge Guds rige betyder at arbejde for befrielse fra det onde i alle dets former. Kort sagt, Guds rige er åbenbaringen og virkeliggørelsen af Guds frelsesplan i hele dens fylde«.

74

Derfor må man også huske, at »Guds rige angår alle: det enkelte menneske, samfundet og hele verden. At arbejde for Guds rige betyder at anerkende og fremme den

guddommelige dynamik, som er til stede i menneskenes historie og forvandler den.

At opbygge

Guds rige betyder at arbejde for befrielse fra det onde i alle dets former. Kort sagt,

Guds rige

er åbenbaringen og virkeliggørelsen af Guds frelsesplan i hele dens fylde.«

7517

Ved overvejelsen af forholdene mellem Guds rige, Kristi rige og Kirken er det nødvendigt at

undgå ensidige betoning, som det er tilfældet med »opfattelser, som med fuldt overlæg

fremhæver Guds rige og beskriver sig selv som 'centreret om Guds rige'. De lægger vægt på

billedet af en kirke, der ikke interesserer sig for sig selv, men som er helt optaget af at aflægge

vidnesbyrd og tjene Guds rige. Det er en 'kirke for de andre', ganske ligesom Jesus er 'menneske

for de andre'... Foruden positive aspekter afslører disse opfattelser ofte negative. For det første

forbigås Kristus, fordi det Guds rige, som de taler om, er 'teocentrisk' baseret, og fordi Kristus

efter deres mening ikke kan forstås af dem, der mangler kristen tro, mens forskellige folkeslag,

kulturer og religioner kan finde et fælles grundlag i den ene guddommelige virkelighed, hvad

den så end kaldes. Af samme grund lægger de stor vægt på skabelsens mysterium, som

genspejles i de forskellige kulturer og religiøse overbevisninger, men de tier om forløsningens

mysterium. Desuden ender Guds rige, som de opfatter det, med enten at give meget lidt plads til

Kirken eller undervurdere Kirken som en reaktion mod fortidens formentlige

'kirkecentrerethed', og fordi de betragter Kirken selv som kun et tegn, og for den sags skyld som

et tegn, der ikke er fri for at være flertydigt.«

76

Disse teser er i modstrid med katolsk tro, fordi

de benægter det enestående i den forbindelse, som Kristus og Kirken har med Guds rige.

VI. KIRKEN OG DE ANDRE RELIGIONER MED HENBLIK PÅ FRELSEN

20. Fra det, der er blevet fremført ovenfor, følger nogle punkter, som er nødvendige for den

teologiske overvejelse, når den undersøger Kirkens og de andre religioners forhold til frelse.

Frem for alt må det tros fast, »at Kirken som vandrende her på jorden er nødvendig til frelse.

For Kristus er mellemmand og vejen til frelse, og i sit legeme, som er Kirken, bliver han

nærværende for os; selv har han ved udtrykkeligt at fremhæve troens og dåbens nødvendighed

(sml. Mark 16,16; Joh 3,5) samtidigt bekræftet Kirkens nødvendighed, for gennem dåben træder

mennesket ind i Kirken som gennem en port«.

77

Denne lære må ikke sættes i modsætning til

Guds universelle frelsesvilje (sml. 1 Tim 2,4); »Det er nødvendigt at sammenholde disse to

sandheder; muligheden for alle menneskers frelse i Kristus og Kirkens nødvendighed for denne

frelse«.

7818

Kirken er »frelsens universelle sakramente«.

79

Den er altid på en hemmelighedsfuld måde

forenet med Frelseren Jesus Kristus, dens hoved, og underlagt ham, og den har derfor - i Guds

plan - en absolut nødvendig forbindelse med ethvert menneskes frelse.

80

For dem, der ikke

formelt og synligt er medlemmer af Kirken, »er frelsen opnåelig i kraft af en nåde, som,

samtidig med at den har en skjult forbindelse til Kirken, ikke formelt indlemmer dem i denne,

men oplyser dem på en måde, der passer til deres åndelige og materielle situation.

Denne nåde

kommer fra Kristus; den er resultatet af hans offer og skænkes af Helligånden«;

81

den har en

forbindelse med Kirken, idet den »kan føre sin oprindelse tilbage til Sønnens og Helligåndens

sendelse i overensstemmelse med Gud Faders plan«.

82

21. Med hensyn til den måde, hvorpå Guds frelsende nåde - som altid gives ved Kristus i

Helligånden og har en hemmelighedsfuld forbindelse med Kirken - når til den enkelte ikke-kristne,

indskrænkede Det andet Vatikankoncil sig til at fastslå, at Gud skænker den »ad veje,

som kun han kender«.

83

Teologer forsøger at uddybe dette tema. Deres arbejde bør opmuntres,

fordi det absolut er nyttigt til bedre forståelse af Guds frelsesplan og de måder, hvorpå den

virkeliggøres. Ud fra, hvad der er sagt ovenfor om Jesu Kristi formidling, og at det er et »unikt

og særligt forhold«,

84

som Kirken har til Guds rige blandt mennesker - og som i det væsentlige er Kristi, den universelle Frelseres rige - er det dog klart, at det ville være i modstrid med katolsk tro at betragte Kirken som én vej til frelse ved siden af dem, der udgøres af de andre religioner, der betragtes som komplementære til Kirken eller endog ligeværdige med den, for så vidt som disse kan siges at konvergere med Kirken hen imod Guds eskatologiske rige.

Ganske vist indeholder og tilbyder de forskellige religiøse traditioner religiøse elementer, der kommer fra Gud

85

, og som er del af, hvad Ånden »bevirker i menneskers hjerte og i folkeslags historie, i kulturer og religioner«.

86

Faktisk kan visse bønner og riter påtage sig en rolle som forberedelse til evangeliet, ved at de er anledninger eller pædagogiske hjælpemidler til, at

menneskehjertet anspores til at åbne sig for Guds virken.

87

Man kan imidlertid ikke tilkende

disse en guddommelig oprindelse eller en ex opere operato frelsende virkning, som er særegen

for de kristne sakramenter.

88

Desuden kan man ikke se bort fra, at andre riter, for så vidt som de beror på overtro eller andre vildfarelser (sml. 1 Kor 10,20-21), snarere udgør en hindring for frelse.

8919

22. Med Frelserens, Jesu Kristi, komme har Gud villet, at den Kirke, han har grundlagt, skal være redskabet til frelse for alle mennesker (sml. ApG 17,30-31).

90

Denne trossandhed

formindsker ikke den oprigtige agtelse, som Kirken har for verdens religioner, men på samme

tid udelukker den radikalt den indifferente mentalitet, der »er kendetegnet af en religiøs

relativisme, som fører til den overbevisning, at 'den ene religion kan være lige så god som den

anden'«.

91

Hvis det er sandt, at ikke-kristne kan modtage guddommelig nåde, er det også sikkert,

at objektivt set er de i en meget dårligere situation i sammenligning med dem, der i Kirken har

fylden af frelsesmidlerne.

92

Alligevel bør »alle Kirkens børn huske på, at deres fortrinsstilling

ikke skal tilskrives deres egne fortjenester, men Kristi særlige nåde; og hvis de ikke i tanke, ord

og gerning svarer til denne nåde, vil de langt fra blive frelst, men desto strengere dømt«.

93

Man

forstår således, at i troskab mod Herrens befaling (sml. Matt 28,19-20) og ifølge kravet om kærlighed til alle mennesker er og skal indholdet af Kirkens forkyndelse »bestandigt være

Kristus, som er vejen og sandheden og livet (Joh. 14,6), i hvem menneskene finder det religiøse

livs fylde, og i hvem Gud har forliget alt og alle med sig selv (sml. 2 Kor 5,18-19).«

94

I inter-religiøs dialog bibeholder missionen ad gentes ligeledes »også i dag og til alle tider sin

uformindskede betydning og nødvendighed«.

95

For Gud vil, »'at alle mennesker skal frelses og komme til erkendelse af sandheden' (1 Tim 2,4); det vil sige, at Gud vil, at alle skal nå til

frelsen ved at kende sandheden. Frelsen findes i sandheden. De, der følger sandhedens Ånds

tilskyndelser, er allerede på vej til frelse. Men Kirken, som denne sandhed er betroet til, må gå

ud for at møde deres længsel for således at bringe dem sandheden. Fordi den tror på Guds

universelle frelsesplan, må Kirken være missionerende«.

96

Den inter-religiøse dialog, der

derfor hører til Kirkens evangeliserende sendelse, er derfor blot en af dens opgaver i dens

missio ad gentes.

97

Ligestillingen, som er en forudsætning for inter-religiøs dialog, gælder den personlige værdighed hos deltagerne i dialogen, ikke det læremæssige indhold, endnu mindre

en ligestilling mellem Jesus Kristus - Guds menneskevordne Søn - og andre religionsstiftere.

Kirken må, ledet af kærlighed og respekt for frihed,

98

bestræbe sig for at forkynde alle menne-sker

den sandhed, som definitivt er åbenbaret ved Herren, og at lære dem, at omvendelse til

Jesus Kristus og tilslutning til Kirken gennem dåben og de øvrige sakramenter er nødvendig for

at deltage fuldtud i fællesskab med Gud, Faderen, Sønnen og Helligånden. Således vil visheden

om Guds universelle frelsesvilje ikke svække, men snarere forstærke pligten til og nødvendigheden af forkyndelsen af frelse og af omvendelse til Herren Jesus Kristus.

20

AFSLUTNING

23. Hensigten med den foreliggende erklæring, hvor visse trossandheder gentages og

præciseres, har været at følge apostlen Paulus' eksempel, da han skrev til de troende i Korinth:

»Jeg overleverede jer nemlig først og fremmest, hvad jeg selv har modtaget« (1 Kor 15,3).

Stillet over for visse problematiske og endda urigtige forslag, er den teologiske overvejelse

nødt til igen at bekræfte Kirkens tro og begrunde dens håb på en måde, der er både over-bevisende

og indtrængende.

I deres overvejelse af den sande religion fastslog Det andet Vatikankoncils fædre:

»Denne

eneste, sande religion, tror vi, eksisterer konkret i Den katolske og apostoliske Kirke, som af

Herren Jesus fik betroet den opgave at udbrede den til alle mennesker, da han til apostlene

sagde: 'Gå derfor hen og gør alle folkeslagene til mine disciple, idet I døber dem i Faderens og

Sønnens og Helligåndens navn, og idet I lærer dem at holde alt det, som jeg har befalet jer'

(Matt 28,19-20). Menneskene er på deres side alle forpligtede til at søge sandheden, især når

det gælder Gud og hans Kirke, og, når de har lært den at kende, at slutte sig til den og bevare

den«.

99

Kristi åbenbaring vil vedblive med i historien at være den »sande ledestjerne«

100

for hele

menneskeheden: »Sandheden, som er Kristus, trænger sig på som en altfavnende autoritet«.

101

Det kristne mysterium overvinder alle tidens og rummets barrierer og opnår at forene

menneskefamilien. »Fra deres forskellige områder og traditioner er alle kaldede i Kristus til at

deltage i Guds børns families enhed... Jesus nedriver adskillelsens mure og skaber enhed på en

enestående og ophøjet måde, ved at vi får del i hans mysterium. Denne enhed er så dyb, så

Kirken kan sige med Paulus: 'Så er I da ikke længere fremmede og udlændinge. I er de helliges

medborgere og hører til Guds husstand' (Ef 2,19)«.

102

Ved audiensen 16. juni 2000 for undertegnede kardinalpræfekt for Kongregationen for

Troslæren har Pave Johannes Paul II med sikker overbevisning og med sin apostoliske autoritet

stadfæstet og godkendt denne erklæring, der er vedtaget i kongregationens plenarmøde, og har

befalet, at den skulle offentliggøres.

21

Rom, fra Kongregationen for Troslæren 6. august 2000, festen for Herrens forklarelse.

Joseph Kardinal Ratzinger, præfekt
Tarcisio Bertone, S. D. B. Ærkebiskop emeritus af Vercelli, sekretær.

22

APPENDIX

OM DEN RETTE BRUG AF UDTRYKKET »SØSTERKIRKER«

Notat fra Kongregationen for Troslæren om udtrykket »Søsterkirker«

Inden offentliggørelsen af dokumentet Dominus Iesus, 5. september år 2000, havde

Kongregationen for Troslæren sendt et notat til alle verdens biskopper om den rette brug af udtrykket »søsterkirker«. Dette dokument skulle have været fortroligt og er faktisk ikke tænkt offentliggjort af Pavestolen. Imidlertid er dette notat, der er underskrevet af kardinal Joseph Ratzinger, præfekt for Kongregationen for Troslæren, og mgr. Tarcisio Bertone, kongregationens sekretær, blevet offentliggjort i en engelsk version i slutningen af august af det amerikanske bureau CNS. Siden da har dokumentet været genstand for talrige kommentarer i mange lande. Her følger teksten (*):

1. Udtrykket *søsterkirker* vender ofte tilbage i den økumeniske dialog, især i dialogen mellem katolikker og ortodokse, og gøres til genstand for granskning af begge parter i dialogen. Skønt der kan forekomme ubestrideligt berettigede måder at anvende dette udtryk på, har der i vore dages økumeniske litteratur bredt sig en tvetydig måde at benytte det på. Det er derfor på sin plads at minde om den rigtige og forsvarlige anvendelse af dette udtryk i overensstemmelse med Det andet Vatikankoncils lære og det pavelige læreembedes senere lære. Det forekommer nyttigt allerførst at fremhæve nogle træk af udtrykkets udviklingshistorie.

I. Udtrykkets oprindelse og udvikling

2. Udtrykket *søsterkirker* som sådant forekommer ikke i Det nye Testamente; man finder imidlertid mange antydninger, som giver udtryk for de broderlige relationer, der eksisterer mellem lokalkirkerne i den kristne oldtid. Det nytestamentlige skriftsted, der på den tydeligste måde genspejler bevidstheden om denne kendsgerning, er 2 Joh 13: »Din udvalgte søsters børn hilser dig«. Det drejer sig om hilsner, der bliver sendt fra én kirkelig forsamling til en anden; den forsamling, der sender den, kalder sig selv for den andens »søster«.

23

3. I den kirkelige litteratur begynder udtrykket fra begyndelsen af det femte århundrede at blive benyttet i Østen, hvor ideen om *pentarkiet* udbredtes. Ifølge denne idé finder man i spidsen for

Kirken de fem patriarker og med Roms Kirke på den første plads blandt de *patriarkale søsterkirker*. Det må imidlertid i den forbindelse bemærkes, at ingen pave har anerkendt denne ligestilling af patriarksæder endside har accepteret, at der blot skulle tilkendes det romerske bispesæde et æresprimat. Desuden må det bemærkes, at den patriarkalske struktur, der er karakteristisk for Østen, ikke har udviklet sig i Vesten. Som bekendt har uenighederne mellem Konstantinopel og Rom i de efterfølgende århundreder ført til gensidige ekskommunikationer, »hvis konsekvenser, så vidt man kan bedømme det, gik udover dets ophavsmænds hensigter og forventninger; deres fordømmelser gjaldt de anklagede personer og ikke kirkerne, og de havde ikke til hensigt at bryde den kirkelige enhed mellem Roms og Konstantinopels bispesæder«.

4. Udtrykket dukker igen op i to breve, hvor Metropolit Nicetas af Nicomedia (i året 1136) og Patriark Johannes X Camateros (som var patriark fra 1198 til 1206) protesterede mod Rom, som ved at fremstille sig som moder og herskerinde skulle have ophævet deres autoritet. Ifølge dem er Rom kun den første blandt ligeværdige søstre.

5. I nutiden har den første, der atter har benyttet udtrykket *søsterkirker*, været den ortodokse patriark af Konstantinopel, Athenagoras I. Når denne modtager de tegn på broderligt fællesskab og den opfordring til enhed, som Johannes XXIII henvender til ham, udtrykker han ofte i sine breve ønsket om at se enheden mellem *søsterkirkerne* genoprettet.

6. Det andet Vatikanconcil anvender udtrykket *søsterkirker* for at karakterisere delkirkernes indbyrdes broderlige forhold: »Der er i Østen adskillige del- eller lokalkirker, hvor de, der har den højeste rang, er patriarkatskirkerne. Af disse roser flere sig af at være grundlagt af apostlene selv. Det er derfor, at der blandt orientalerne har rådet og endnu råder den særlige omhu for i et troens og kærlighedens fællesskab at bevare det søskendeforhold, der bør eksistere mellem lokalkirkerne ligesom mellem søstre«.

7. Det første pavelige dokument, hvori man finder ordet søstre anvendt på kirkerne, er det pavelige breve [kortere, mindre højtideligt pavebrev] *Anno ineunte* fra Paul VI til Patriark Athenagoras I. Efter at have tilkendegivet sin vilje til at gøre alt, hvad der er muligt for »at fremskynde den dag, hvor et fuldstændigt fællesskab er genoprettet mellem Vestens og Østens 24 Kirke«, spørger Paven sig selv: »I enhver lokalkirke foregår dette, den guddommelige

kærligheds mysterium, og er det ikke dér, vi skal søge grunden til det traditionelle og så smukke udtryk, hvorefter lokalkirkerne holdt af at kalde sig for søsterkirker? Dette liv som søsterkirker har vi gennem århundrederne levet ved at afholde økumeniske konciler, som har forsvaret troens skat mod enhver forandring. Nu, efter en lang periode med splittelse og mangel på gensidig forståelse lader Herren os genopdage, at vi er søsterkirker trods de forhindringer, som dengang opstod mellem os«.

8. Udtrykket er dernæst blevet benyttet af Johannes Paul II i mange dokumenter og taler, hvoraf der blot skal mindes om de vigtigste i kronologisk rækkefølge. Rundskrivelsen *Slavorum apostoli*: »De [den hl. Cyrillus og den hl. Methodius] er for os forsvarerne og samtidigt skytshelgenerne for Østens og Vestens søsterkirkers økumeniske bestræbelse for dialogen og bønnerne at genfinde den synlige enhed i det fuldkomne og fuldstændige fællesskab«.

I et brev fra 1991 til Europas biskopper skrev han: »Det sømmer sig at opretholde forbindelser med disse kirker [de ortodokse kirker] ligesom med søsterkirker, som Pave Paul VI udtrykte

det i et breve til Patriark Athenagoras I af Konstantinopel«.

I Rundskrivelsen *Ut unum sint* er emnet især udviklet i nr. 56, der begynder således:

»Efter Det andet Vatikanconcil og i lyset af den tidligere tradition er det igen blevet almindeligt at tale om delkirker eller lokalkirker, der er samlet omkring deres biskop som 'søsterkirker'. Et meget

vigtigt skridt på vejen til fuldt fællesskab var også ophævelsen af de gensidige ekskommunikationer, der var en smertelig kirkeretlig og psykologisk forhindring på vejen mod

fuldt fællesskab«. Afsnittet slutter med ønsket: »Den traditionelle betegnelse 'søsterkirker' bør

altid ledsage os på denne vej.« Temaet tages igen op i nr. 60, hvor det bemærkes:

»For kort tid

siden tog den fælles internationale kommission et vigtigt skridt fremad med hensyn til det

ømtålelige spørgsmål om, hvilken metode, der skal anvendes for at genoprette fuldt fællesskab

mellem Den katolske Kirke og Den ortodokse Kirke, et spørgsmål, der har været anstødssten i

relationerne mellem katolikker og ortodokse. Kommissionen har lagt det læremæssige grundlag

for en positiv løsning af dette problem på basis af læren om søsterkirker«.

25

II. Vejledning til benyttelsen af udtrykket

9. De historiske elementer, der er gjort rede for i de foregående afsnit, viser, hvilken betydning

udtrykket *søsterkirker* har fået i den økumeniske dialog. Desto vigtigere er det at benytte

udtrykket teologisk korrekt.

10. I egentlig forstand udgør *søsterkirkerne* delkirkerne i deres indbyrdes forhold (eller samlingerne af delkirkerne, for eksempel patriarkaterne eller de kirkelige provinser ind-byrdes).

Selv når udtrykket *søsterkirker* anvendes i den egentlige betydning, må det dog stadig

forblive klart, at Den universelle Kirke, én, hellig, katolsk og apostolisk, ikke er søsteren, men

moderen til alle delkirkerne.

11. Man kan også tale om *søsterkirker* i egentlig forstand med hensyn til katolske eller ikke-katolske

delkirker; og selv Roms delkirke kan altså siges at være søster til alle delkirkerne.

Men, som der er mindet om ovenfor, kan man ikke i egentlig forstand sige, at Den katolske

Kirke skulle være søster til en delkirke eller til en gruppe af kirker. Det drejer sig ikke kun om

et terminologisk spørgsmål, men fremfor alt om respekt for en af Den katolske Kirkes tros

fundamentale sandheder: sandheden om at der er én eneste Kristi Kirke. Der findes nemlig én

eneste Kirke, og udtrykket kirker i pluralis kan blot anvendes på delkirker. Følgelig må man

undgå benyttelsen af udtryk som »vore to kirker«, fordi de er kilde til misforståelser og

teologisk forvirring; de antyder, hvis man anvender dem på Den katolske Kirke og på hele Den

ortodokse Kirke (eller på én ortodoks kirke), en pluralitet ikke blot på delkirkernes niveau, men

på den ene og eneste Kirkes, den Kirke som er én, hellig, katolsk og apostolisk Kirke, der

forkyndes i trosbekendelsen, og hvis eksistens således fordunkles.

12. Endelig er det nødvendigt at holde fast ved den tanke, at udtrykket *søsterkirker* i egentlig

forstand, som Østens og Vestens fælles tradition vidner om, kun kan benyttes eksklusivt for de

kirkelige samfund, der har bevaret et gyldigt episkopat og en gyldig eukaristi.

Rom ved Kongregationen for Troslærens domicil, 30. juni 2000, Jesu hjerte fest.

Joseph kardinal RATZINGER, *præfekt*

Tarcisio BERTONE S.D.B., *Sekretær, ærkebiskop emeritus af Vercelli*. 26

La documentation catholique Nr. 2233 fra 1/10/2000 - *Acta Apostolicae Sedis* - side 823.

(*) Oversat af Ruth Plum fra den franske udgave af teksten fra Kongregationen for Troslæren, forfattet

på flere sprog og offentliggjort på engelsk i *Origins* 14. september 2000. DC`s titel

27

Noter

1

Det første koncil i Konstantinopel, *Symbolum Constantinopolitanum*: DS 150.

2

Sml. Johannes Paul II, Rundskrivelse Redemptoris missio, 1: Ansgarstiftelsens Forlag 1991.

3

Sml. Det andet Vatikankoncil, Dekret Ad gentes og Erklæring Nostra aetate; sml. også Paul

VI, Apostolisk Skrivelse Evangelii nuntiandi: Katolsk Forlag (1978); sml. også Johannes

Paul II, Rundskrivelse Redemptoris missio.

4

Det andet Vatikankoncil, Erklæring Nostra aetate, 2.

5

Det pavelige Råd for Dialogen mellem Religionerne og Kongregationen for Folkeslagenes

Evangelisering, Instruction, Dialogue and Proclamation, 29: AAS 64 (1992), 424;

sml. Det

andet Vatikankoncil, Den pastorale konstitution Gaudium et spes, 22.

6

Sml. Johannes Paul II, Rundskrivelse Redemptoris missio, 55.

7

Sml. Det Pavelige Råd for Dialogen mellem Religionerne og Kongregationen for Folke-slagenes

Evangelisering, Instruction, Dialogue and Proclamation, 9: AAS 91 (1999), s 417ff.

8

Johannes Paul II, Rundskrivelse Fides et Ratio, 5: Ansgarstiftelsens Forlag (2000).

9

Det andet Vatikankoncil, Konstitutionen om Åbenbaringen, 2.

10

Sammesteds 4.

11

Johannes Paul II, Rundskrivelse Redemptoris missio, 5.

12

Johannes Paul II, Rundskrivelse Fides et Ratio, 14.

13

Koncilet i Chalcedon: DS 301, sml. den hl. Athanasius, De Incarnatione, 54, 3: SC 199,

458.

14

Sml. Det andet Vatikankoncil, Konstitutionen om Åbenbaringen, 4.

15

Sammesteds 5.

16

Sammesteds.

17

Sml. Den Katolske Kirkes Katekismus, 144.

18

Sammesteds, 150.

19

Sammesteds, 153.

20

Sammesteds, 178.

21

Johannes Paul II, Rundskrivelse Fides et Ratio, 13.

22

Sml. sammesteds, 31-32.

28

23

Sml. Johannes Paul II, Rundskrivelse Redemptoris missio. Sml. Det andet Vatikankoncil,

Dekret Ad Gentes, 9, hvor det tales om de elementer af godhed og sandhed, der findes »i

folkeslagenes forskellige riter og kulturer«; Konstitutionen om Kirken, hvor den nævner de

elementer af godhed og sandhed, der findes blandt ikke-kristne, og som kan betragtes som

en forberedelse til modtagelsen af evangeliet.

24

Sml. Tridentinerkoncilet, Decretum de libris sacris et de traditionibus recipiendis: DS 1501;

Det første Vatikankoncil, Dogmatisk Konstitution Dei Filius, kap. 2: DS 3006.

25

Det andet Vatikankoncil, Konstitutionen Dei Verbum, 11.

26

Sammesteds.

27

Johannes Paul II, Rundskrivelse Redemptoris missio, 55; sml. 56 og Paul VI Apostolisk

Skrivelse Evangelii nuntiandi, 53.

28

Det første koncil i Nikæa, Symbolum Nicaenum: DS 125.

29

Koncilet i Chalcedon, Symbolum Chalcedonense: DS 301.

30

Det andet Vatikankoncil, Den pastorale konstitution Gaudium et Spes, 22.

31

Johannes Paul II, Rundskrivelse Redemptoris missio, 6.

32

Sml. den hl. Leo den Store, Tomus ad Flavianum: DS 294.

33

Sml. den hl. Leo den Store, Brev til kejser Leo I Promisise memini: DS 318: »... in tantam

unitatem ab ipso conceptu Virginis deitate et humanitate conserta, ut nec sine homine

divina, nec sine Deo agerentur humana«. Sml. også sammesteds: DS 317.

34

Det andet Vatikankoncil, Den pastorale Konstitution Gaudium et Spes, 45; sml. også Tridentinerkoncilet, Decretum de peccato originali, 3: DS 1513.

35

Sml. Det andet Vatikankoncil, Konstitutionen om Kirken Lumen Gentium, 3f.

36

Sml. sammesteds, 7; sml. den hl. Irenæus, som skrev, at det er i Kirken »at fællesskab med

Kristus er blevet betroet, det vil sige: Helligånden« (Adversus haereses III, 24, 1: SC 211,

472).

37

Det andet Vatikankoncil, Den pastorale Konstitution Gaudium et Spes, 22.

38

Johannes Paul II, Rundskrivelse Redemptoris missio, 28. Med hensyn til «Ordets sæd» sml.

også den hl. Justin, Anden apologi 8, 1-2; 10, 1-3, 113, 3-6: udg. E.J. Goodspeed, 84; 85;

88-89.

39

Sml. Johannes Paul II, Rundskrivelse Redemptoris missio, 28-29.

40

Sammesteds, 29.

41

Sammesteds, 5. 29

42

Det andet Vatikankoncil, Den pastorale Konstitution Gaudium et Spes, 10. Sml. den hl.

Augustin, som skrev, at Kristus er vejen, som »menneskeheden aldrig har manglet... og uden

Kristus er ingen blevet befriet, bliver ingen befriet, og vil ingen blive befriet«. De civitate Dei 10, 32, 2: CCSL 47, 312.

43

Det andet Vatikankoncil, Konstitutionen om Kirken Lumen gentium, 62.

44

Johannes Paul II, Rundskrivelse Redemptoris missio, 5.

45

Det andet Vatikankoncil, Den pastorale Konstitution Gaudium et Spes, 45. Kristi nødvendige

og absolut enestående stilling i menneskenes historie er godt udtrykt af den hl.

Irenæus, da han overvejer Jesu fortrinstilling som den førstefødte Søn: »I himlene styrer og

lovgiver det fuldkomne Ord alle ting; på jorden, som Jomfruens førstefødte, som et retfærdigt og helligt menneske, der ærer og behager Gud, god og fuldkommen på alle måder,

frelser han alle dem fra dødsriget, som følger ham, fordi han er den førstefødte fra de døde

og ophav til Guds liv« (Demonstratio apostolica, 39: SC 406, 138).

46

Johannes Paul II, Rundskrivelse Redemptoris missio, 6.

47

Sml. Det andet Vatikankoncil, Konstitutionen Lumen Gentium, 14.

48

Sml. sammesteds, 7.

49

Sml. den hl. Augustin, Enarratio in Psalmos, Ps. 90, Sermo 2,1: CCSL 39, 1266; den hl.

Gregor den Store, Moralia in Iob, Praefatio, 6, 14: PL 75, 525; den hl. Thomas af Aquin,

Summa Theologiae, III, q. 48, a. 2 ad 1.

50

Sml. Det andet Vatikankoncil, Konstitutionen Lumen Gentium, 6.

51

Symbolum maius Ecclesiae Armeniacae: DS 48. Sml. Bonifatius VIII, Unam sanctam: DS

870-872; Det andet Vatikankoncil, Konstitutionen Lumen Gentium, 8.

52

Sml. Det andet Vatikankoncil, Dekret Unitatis redintegratio, 4: Johannes Paul II, Rundskrivelse Ut unum sint, 11: Ansgarstiftelsens Forlag 1997.

53

Sml. Det andet Vatikankoncil, Konstitutionen Lumen Gentium, 20: sml. også den hl. Irenæus, Adversus haereses, III, 3, 1-3: SC 211, 20-44; den hl. Cyprian, Epist. 33, I: CCSL

3B, 164-165; den hl. Augustin, Contra adversarium legis et prophetarum, 1, 20, 39: CCSL

49, 70.

54

Det andet Vatikankoncil, Konstitutionen Lumen Gentium, 8.

55

Sammesteds 8, sml. Johannes Paul II, Rundskrivelse Ut unum sint, 13. Sml. også

Det andet

Vatikankoncil, Konstitutionen om Kirken, 15 og dekretet Unitatis redintegratio, 3.

56

De, der i deres fortolkning af formen "subsistit in" ville udlede den tese, at Kristi eneste

kirke kunne virkeliggøres (subsistit) også i andre kristne kirker og kirkesamfund, er derfor i

modsætning til den autentiske mening i Lumen gentium. »Koncilet valgte derimod ordet

subsistit netop for at præcisere, at der eksisterer kun én 'subsistens' af den sande Kirke, mens

der uden for dens synlige struktur kun eksisterer elementa Ecclesiae, som - da de er³⁰

elementer af netop denne kirke - tenderer mod og fører hen imod Den katolske Kirke«

(Kongregationen for Troslæren, Bekendtgørelse om bogen »Church, Charism and Power« af

pater Leonardo Boff OFM: AAS 77 [1985], 756-762).

57

Det andet Vatikankoncil, Dekretet Unitatis redintegratio, 3.

58

Sml. Kongregationen for Troslæren, Erklæringen *Mysterium Ecclesiae*, 1 AAS 65 (1973),

396-398.

59

Sml. Det andet Vatikankoncil, Dekretet Unitatis redintegratio, 14 og 15;

Kongregationen

for Troslæren, Skrivelse *Communio notio*, 17: AAS 85 (1993) 848.

60

Sml. Det første Vatikankoncil, Konstitutionen *Pastor aeternus*: DS 3053-3064; Det andet

Vatikankoncil, Konstitutionen *Lumen gentium*, 22.

61

Sml. Det andet Vatikankoncil, Dekretet Unitatis redintegratio, 22.

62

Sml. sammesteds, 3.

63

Sml. sammesteds, 22.

64

Kongregationen for Troslæren, Erklæring *Mysterium Ecclesiae*, 1.
65
Johannes Paul II, Rundskrivelse *Ut unum sint*, 14.
66
Det andet Vatikankoncil, Dekret *Unitatis redintegratio*, 3.
67
Kongregationen for Troslæren, Skrivelse *Communio notio*, 17; sml. Det andet Vatikankoncil, Dekret *Unitatis redintegratio*, 4.
68
Det andet Vatikankoncil, Konstitutionen *Lumen gentium*, 5.
69
Sammesteds, 1.
70
Sammesteds, 4. den hl. Cyprian, *De Dominica oratione* 23: CCSL, 3A, 105.
71
Det andet Vatikankoncil, Konstitutionen *Lumen gentium*, 3.
72
Sml. sammesteds, 9; sml. også den bøn henvendt til Gud, der findes i *Didache* 9,4: SC 248,
176: »Lad Kirken blive samlet ind i dit rige fra jordens ender«; og sammesteds 10,5: SC
248, 180; »Husk Herre, din kirke... og lad den helliggjort samles fra de fire vinde ind i dit
rige, som du har beredt for den«.
73
Johannes Paul II, Rundskrivelse *Redemptoris missio*, 18; sml. Apostolisk Skrivelse *Ecclesia
in Asia*, 17: *L'Osservatore Romano* (7. november 1999). Riget er så uadskilleligt fra
Kristus,
så det i en vis forstand identificeres med ham (sml. Origenes, *In Mt. Hom.*, 14, 7: PG
13,
1197; Tertullian, *Adversus Marcionem*, IV, 33,8: CCSL 1, 634).
74
Johannes Paul II, Rundskrivelse *Redemptoris missio*, 18.
75
Sammesteds, 15. 31
76
Sammesteds, 17.
77
Det andet Vatikankoncil, Konstitutionen *Lumen gentium*, 14; Dekret *Ad Gentes*, 7;
Dekret
Unitatis redintegratio, 3.
78
Johannes Paul II. Rundskrivelse *Redemptoris missio*, 9; sml. Den Katolske Kirkes
Katekismus, 846-847.
79
Det andet Vatikankoncil, Konstitutionen *Lumen gentium*, 48.
80
Sml. den hl. Cyprian, *De catholicae ecclesiae unitate*, 6 CCSL 3, 253-254; den hl.
Irenæus,
Adversus haereses, III, 24, 1: SC 211, 472-474.
81
Johannes Paul II, Rundskrivelse *Redemptoris missio*, 10.

82

Det andet Vatikankoncil, Dekret Ad gentes, 2. Det kendte udtryk: Extra Ecclesiam nullus

omnino salvatur skal fortolkes i denne betydning (sml. Det fjerde Laterankoncil, Kap. 1. De

fide catholica: DS 802). Sml. også Det hellige Officiums brev til ærkebiskoppen af Boston:

DS 3866-3872.

83

Det andet Vatikankoncil, Dekret Ad gentes, 7.

84

Sml. Johannes Paul II, Rundskrivelse Redemptoris missio, 18.

85

De er de Ordets sædekorn (semina Verbi), som Kirken anerkender med glæde og respekt

(sml. Det andet Vatikankoncil, Dekret ad gentes, 11; Dekret Nostra aetate, 2).

86

Johannes Paul II, Rundskrivelse Redemptor Missio, 29.

87

Sml. Den Katolske Kirkes Katekismus, 843.

88

Sml. Tridentinerkoncilet, Decretum de sacramentis, can. 8, de sacramentis in genere: DS

1608.

89

Sml. Johannes Paul II, Rundskrivelse Redemptoris missio, 55.

90

Sml. Det andet Vatikankoncil, Konstitutionen Lumen gentium, 17: Johannes Paul II, Rundskrivelse Redemptoris missio. 11.

91

Johannes Paul II, Rundskrivelse Redemptoris missio, 36.

92

Sml. Pius XII, Rundskrivelse Mystici corporis: DS 3821.

93

Det andet Vatikankoncil, Konstitutionen Lumen gentium, 14.

94

Det andet Vatikankoncil, Erklæring Nostra aetate.

95

Det andet Vatikankoncil, Dekret Ad gentes, 7.

96

Den Katolske Kirkes Katekismus, 851; sml. også 849-856. 32

97

Sml. Johannes Paul II, Rundskrivelse Redemptoris missio, 55; Apostolisk Skrivelse Ecclesia in Asia, 31.

98

Sml. Det andet Vatikankoncil, Erklæring Dignitatis humanae, 1.

99

Sammesteds.

100

Johannes Paul II, Rundskrivelse Fides et ratio, 15.

101

Sammesteds, 92.

102

Sammesteds, 70.